

**แนวทางการแก้ไขปัญหาประมงไทยโดยใช้ความรับผิดชอบต่อสังคม
ขององค์กรมาตรฐานสากล**
THE GUIDELINES FOR SOLVING THAI FISHING PROBLEMS WITH
INTERNATIONAL CSR STANDARDS IMPLEMENTATION

бринда สันหวี*
Brinda Sunhachawee

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สาเหตุที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป 2. ผลกระทบที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป 3. แนวทางการปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากลที่สำคัญในการแก้ปัญหาธุรกิจประมงไทย โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เลือกแบบเจาะจง 5 กลุ่ม คือ 1) องค์กรธุรกิจเรือประมงไทย จำนวน 15 คน 2) องค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเล 13 คน 3) นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จำนวน 6 คน 4) ภาครัฐ จำนวน 6 คน 5) องค์กรไม่แสวงกำไรที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จำนวน 4 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 44 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สาเหตุที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป คือ การขาดจริยธรรมจรรยาบรรณทางธุรกิจและการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งองค์กรธุรกิจเรือประมง องค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเล รวมทั้งภาครัฐ ที่ขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

2. ผลกระทบที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป มีทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยด้านบวก คือ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประมงไทย ทั้งองค์กรธุรกิจเรือประมง องค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเล ต้องหันมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ ให้มีความถูกต้องและเหมาะสม ทั้งในด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรมทางธุรกิจ และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนภาครัฐต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังโดยไม่มีข้อยกเว้น ส่วนผลในด้านลบ ที่เห็นได้ชัดในขณะนี้ คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าประมงไทยลดลงเป็นอย่างมาก และหากไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้จนเป็นที่พอใจของสหภาพยุโรป ก็จะทำให้ธุรกิจประมงไทยถูกคว่ำบาตรทางการค้าจากสหภาพยุโรปในอนาคต

* Faculty of Business Administration and Public Administration, Western University.

3. แนวทางการปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากลที่สำคัญในการแก้ปัญหาธุรกิจประมงไทย มี 5 ประเด็น คือ การอนุรักษ์และรักษาสีงแวดล้อม การเคารพสิทธิมนุษยชน การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างยุติธรรม การคุ้มครองผู้บริโภค การต่อต้านการทุจริต

คำสำคัญ: ประมงไทย, ความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากล

ABSTRACT

The purposes of this research were to study: 1. the causes of Thai fishing industry receiving yellow card from European Commission. 2. The effects of receiving yellow card from the EU Commission. 3. The key guidelines and details of International Corporate Social Responsibility Standard for solving Thai fishing problems. This research study utilized in-depth interviewing of 44 key informants such as 15 Thai fisheries, 13 Thai Seafood Exporters, 6 academic experts, 6 governmental officials, and 4 non-governmental organizations.

The findings of this research were as follows:

1. The causes of Thai fishing industry received yellows from European Commission were lack of business ethics and corporate social responsibility awareness of Thai fisheries and Thai seafood exporters. Thai governmental officials ignore to force law regulation seriously.

2. The effects of receiving yellow card from European Commission were both positive and negative effects. The positive effects were all involving parties must change the way they worked entire the supply chain to be suitable in terms of legal, business ethic and corporate social responsibility. The government officials must enforce the law seriously without any exception. For the negative effects were at present the export value of fishery products dropped significantly and if Thailand could not solve these problems to meet the European Commission criteria, Thai fishing industry would face the sanctions by the European Commission in the future.

3. The key guidelines for solving Thai fishing problems were 5 issues as follows: Conservation and environmental protection, human rights, Fair Business Operation, customer issue, anti-corruption.

Keywords: Problem solving, Thai Fishing, International Corporate Social Responsibility

1. บทนำ

ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตและแปรรูปสินค้าอาหารทะเลและประมง มีปริมาณส่งออกโดยเฉลี่ย 3 ล้านตันต่อปี หรือประมาณร้อยละ 1.5 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของ ไทย (Thawonmat,2015) คิดเป็นมูลค่าส่งออกประมาณ 5 พันล้านยูโร หรือประมาณ 1.7 แสน ล้านบาทต่อปี (Foreign Agricultural Advisory Office European Union,2016) สินค้าประมง ส่งออกโดยส่วนใหญ่ ได้แก่ กุ้ง หิมิก ปลาสดแช่เย็นแช่แข็ง รวมทั้งผลิตภัณฑ์ทูน่า มีสหภาพยุโรป เป็นตลาดส่งออกอาหารทะเลที่สำคัญเป็นอันดับ 3 รองจากญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา

ด้วยเหตุที่มูลค่าส่งออกสินค้าประมงของไทยค่อนข้างสูง ทำให้นักลงทุนหันมาให้ความสนใจลงทุนในธุรกิจประมงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จนเกิดเป็นการทำประมงที่มากเกินไป (Overfishing) ส่งผลให้สัตว์ทะเลมีจำนวนลดเป็นอย่างมาก รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติได้รับความเสียหาย (Department of Fisheries,2012) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รายงานสถิติการส่งออกอาหารทะเลของไทยไปยังตลาดสหภาพยุโรป ปีพ.ศ. 2555-2557 พบว่า มีปริมาณและมูลค่า การส่งออกลดลงอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ปีพ.ศ. 2555 ปริมาณการส่งออกมีจำนวน 189,904 ตัน คิดเป็นมูลค่า 33,782 ล้านบาท ต่อมาในปีพ.ศ. 2556 ปริมาณการส่งออกมีจำนวน 176,939 ตัน คิดเป็นมูลค่า 31,072 ล้านบาท และปีพ.ศ. 2557 ปริมาณการส่งออกมีจำนวน 148,995 ตัน คิด เป็นมูลค่า 26,292 ล้านบาท (Thai News Agency,2015) ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจาก ไทยถูกจับตา มองเป็นพิเศษจากกลุ่มสหภาพยุโรป นำโดยคณะกรรมการยุโรป เนื่องจากที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยมีปัญหาด้านการทำประมงที่ผิดกฎหมายเป็นอย่างมาก ดังนั้น คณะกรรมาธิการยุโรปจึง ได้ออกกฎระเบียบว่าด้วยการป้องกัน ยับยั้งและจัดการประมงที่ผิดกฎหมาย การไม่รายงานและไว้ การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing) ซึ่งมีชื่อย่อว่า “IUU Fishing” เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา ซึ่งประเทศต่างๆ ต้องยึดถือปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด (Commission, 2015) โดยกองเกษตรสารสนเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ของ ไทย ได้อธิบายรายละเอียด “IUU Fishing” ในแต่ละประเด็นไว้ ดังนี้

Illegal Fishing (ทำการประมงผิดกฎหมาย) หมายถึง การทำประมงในเขตน่านน้ำของ ประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประเทศนั้นๆ หรือ กระทำการที่ผิดต่อกฎระเบียบ หรือ ฝ่าฝืนข้อตกลงทางการประมงระหว่างประเทศ หรือ ฝ่าฝืนข้อตกลงความร่วมมือทางประมงใน ระดับภูมิภาค

Unreported Fishing (ขาดการรายงาน) หมายถึง การทำประมงโดยไม่ได้รายงานต่อ หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการประมงระดับประเทศหรือระดับภูมิภาค รวมถึง การรายงาน ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้

Unregulated Fishing (ไร้การควบคุม) หมายถึง การทำประมงโดยเรือที่ไม่ติดธงของ ประเทศ หรือเรียกว่า “เรือไม่ปรากฏสัญชาติ” รวมทั้ง การทำประมงในเขตอนุรักษ์ หรือ ทำการ ประมงโดยไม่มีมาตรการการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งมีชีวิตทางทะเลตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ด้วยเหตุนี้ ส่งผลให้คณะกรรมการการยุโรปให้ใบเหลืองกับธุรกิจประมงไทยในเดือนเมษายน พ.ศ. 2558 เพื่อตักเตือน เนื่องจากธุรกิจประมงไทยเข้าข่ายการทำผิด IUU Fishing ทุกประเด็น กล่าวคือ ไทยมีการจับสัตว์ทะเลในน่านน้ำประเทศอื่น ไม่มีการรายงานจำนวนสัตว์ทะเลที่จับได้หรือรายงานข้อมูลเท็จ ใช้เรือที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนทำประมง รวมทั้งใช้เครื่องมือจับสัตว์ทะเลที่ผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นอวนรุน อวนลาก ที่แต่ละครั้งสามารถจับสัตว์ทะเลได้เป็นจำนวนมากและหลายขนาด โดยสัตว์ทะเลที่ยังไม่ได้ขนาดก็ถูกจับขึ้นมาด้วย โดยไทยต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ภายใน 6 เดือนนับจากวันที่ได้รับใบเหลือง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจากคณะกรรมการการยุโรปจะทำการตรวจสอบประเมินอีกครั้ง หากพบว่าไทยมีการแก้ไขการดำเนินงานให้ถูกต้องตามระเบียบของ IUU Fishing ก็จะได้รับ “ใบเขียว” แต่หากไทยยังคงละเลยเพิกเฉยไม่ใส่ใจในการดำเนินการเพื่อแก้ไข ก็จะได้รับ “ใบแดง” ทั้งนี้ หมายถึง ไทยจะถูกคว่ำบาตรสินค้าประมงจากสหภาพยุโรปอย่างเป็นทางการ (Online Business,2015)

ตารางที่ 1 แสดงการส่งออกกุ้งของไทยไปสหภาพยุโรป ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2559 (ม.ค. – มี.ค.)

ปี พ.ศ.	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (บาท)
2551	39,652	9,696
2552	52,135	12,346
2553	66,148	14,923
2554	59,564	15,980
2555	49,620	13,739
2556	26,763	9,301
2557	17,837	8,016
2558	8,628	3,440
2558 (ม.ค.-มี.ค.)	2,323	982
2559 (ม.ค.-มี.ค.)	1,572	595
% การเปลี่ยนแปลง	-32.32	-39.37

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559)

จากตารางที่ 1 อธิบายได้ว่า ยอดส่งออกสินค้าประมงของไทยในเดือนมกราคม-มีนาคม 2559 มีปริมาณและมูลค่าส่งออกลดลงเป็นอย่างมาก โดยการส่งออกกุ้งทะเลและผลิตภัณฑ์ไปยังตลาดสหภาพยุโรปมีปริมาณ 1,572 ตัน คิดเป็นมูลค่า 595 ล้านบาท ซึ่งเทียบกับปี 2558 ในช่วงเวลาเดียวกัน พบว่า ปริมาณและมูลค่าส่งออกลดลง คิดเป็น -32.32% และ -39.37% ตามลำดับ โดยสัดส่วนมูลค่าการส่งออกกุ้งทะเลแช่เย็นแช่แข็งต่อกุ้งทะเลแปรรูป คือ 33.26% ต่อ 66.74% (Division of Agricultural Policy and Planning,2016) ซึ่งการที่ปริมาณและมูลค่าส่งออกสินค้า

ประมงของไทยลดลงอย่างต่อเนื่องนั้น ไม่ได้มีสาเหตุจากสินค้าประมงของไทยไม่มีคุณภาพมาตรฐาน เนื่องจาก สินค้าประมงของไทยมีการควบคุมคุณภาพสินค้าในด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยของอาหารตามมาตรฐานสากล ได้แก่ GMP HACCP Halal แต่ผู้บริโภคในสหภาพยุโรปรับรู้ว่ายไทยประสบปัญหาในเรื่องการทำประมงผิดกฎหมายประเภท IUU จนกระทั่งได้รับใบเหลือง เนื่องจาก มีการจับสัตว์ทะเลของไทยเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล อีกทั้งธุรกิจประมงและธุรกิจผลิตและแปรรูปอาหารทะเลของไทย มีปัญหาด้านการค้ามนุษย์และแรงงานต่างด้าวมาเป็นเวลานานจึงเกิดการต่อต้านสินค้าประมงจากไทย เนื่องจาก ผู้บริโภคในสหภาพยุโรปไม่เพียงคำนึงถึงความปลอดภัยของอาหารเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญในประเด็นด้านสังคม รวมทั้งการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย (Strategic and Security Research Division, 2015) กอรปกับ ปัญหาเรื่องการใช้แรงงานของอุตสาหกรรมประมงไทยนั้น ได้ถูกสหภาพยุโรปเพ่งเล็งและจับตามองมาเป็นเวลานาน เนื่องจาก ไทยได้รับการกล่าวขานว่า เป็นประเทศที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งมีกระบวนการค้ามนุษย์ การใช้แรงงานผิดกฎหมาย การจ่ายค่าแรงและสวัสดิการต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ยังมีการเลือกปฏิบัติระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว ซึ่งปัญหาเหล่านี้และปัญหา IUU Fishing เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจโดยขาดความรับผิดชอบต่อสังคมตามมาตรฐานสากลและขาดจริยธรรมทางธุรกิจทั้งสิ้น (Agricultural Advisory Offices European Union, 2016) โดยแนวปฏิบัติทางด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรตามมาตรฐานสากลทั้ง 3 มาตรฐานสากล ได้แก่ OECD UN Global Compact และ ISO26000 ซึ่งมีแนวปฏิบัติรวมทั้งสิ้น 9 แนวปฏิบัติ ได้แก่

1. การกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance)
2. การดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรม (Fair Business Operation)
3. การต่อต้านทุจริต (Anti-Corruption)
4. การเคารพสิทธิมนุษยชน (Human Rights)
5. การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม (Labor Practices)
6. การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Issues)
7. การร่วมมือพัฒนาชุมชนและสังคม (Community Involvement and Development)
8. การอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม (Environment)
9. วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Science Technology and Innovation)

แนวปฏิบัติทั้ง 9 นี้ เป็นแนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหภาพยุโรปได้ปฏิบัติกันจริงๆ ซึ่งแตกต่างจากการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย ที่ส่วนใหญ่มุ่งไปที่การบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของ หรือการมีจิตอาสาทำกิจกรรมเพื่อชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเห็นได้เด่นชัดในรายงาน “โครงการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติทางสังคมรายไตรมาสเรื่อง ภารกิจร่วมของเอกชนในการแก้ไข

ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม: CSR และ Social Enterprises” ที่จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2553 ซึ่งได้สำรวจการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรทั่วประเทศไทย จำนวน 200 องค์กร พบว่า ในประเทศไทยมีองค์กรที่ดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงถึง 96.79% โดยลักษณะของความรับผิดชอบต่อสังคมที่นิยมปฏิบัติมากที่สุด คือ การบริจาคทรัพย์สินและสิ่งของ คิดเป็น 96.4% ลำดับถัดมาคือ การรับผิดชอบต่อลูกค้า (90.3%) การพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคลากร (89.9%) การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (71.2%) การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส (63.0%) การแก้ปัญหาความยากจน (56.9%) การสร้างโรงเรียน (30.6%)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาประมงไทยด้วยการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากล ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุไม่ใช่ปลายเหตุอย่างที่ทำได้ทำในทุกวันนี้ ที่จะส่งผลให้ธุรกิจประมงไทยมีศักยภาพในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เนื่องจาก หากธุรกิจประมงไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหา IUU Fishing และปัญหาการค้ามนุษย์ให้หมดสิ้นได้ มีความเป็นไปได้สูงที่ธุรกิจประมงไทยจะได้รับใบแดงจากสหภาพยุโรป นั่นหมายถึง ไทยไม่สามารถส่งออกสินค้าประมงไปจำหน่ายยังตลาดสหภาพยุโรปได้ ซึ่งจะส่งผลให้ไทยสูญเสียรายได้จากการส่งออกสินค้าประมง 100% หรือประมาณ 1 แสนล้านบาทต่อปี และยังส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประมงทั้งหมดตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำที่จะได้รับความเสียหายอันประเมินค่ามิได้

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาสาเหตุที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการการสหภาพยุโรป
- 2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการการสหภาพยุโรป
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากลที่สำคัญในการแก้ปัญหาธุรกิจประมงไทย

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา: ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษาประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) สาเหตุที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการการสหภาพยุโรป 2) ผลกระทบที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการการสหภาพยุโรป 3) แนวทางการปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากลที่สำคัญในการแก้ปัญหาธุรกิจประมงไทย

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่: จังหวัดที่มีการประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประมง ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มี 5 กลุ่ม คือ 1) ตัวแทนองค์กรองค์กรธุรกิจเรือประมงไทยไทย 2) ตัวแทนองค์กรองค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเล 3) ตัวแทนนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร 4) ตัวแทนภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร 5) ตัวแทนองค์กรไม่แสวงกำไรที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา: ระยะเวลาเก็บข้อมูล คือ ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนองค์กรธุรกิจเรือประมงไทย จำนวน 15 คน 2) ตัวแทนองค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเล 13 คน 3) ตัวแทนนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จำนวน 6 คน 4) ตัวแทนภาครัฐ จำนวน 6 คน 5) ตัวแทนองค์กรไม่แสวงกำไรที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จำนวน 4 รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 44 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกปลายเปิด (Open-ended questions) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Constructed) เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละกลุ่ม แบบเจาะจง

5. ผลการวิจัย

5.1 สาเหตุที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป การที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรปนั้น ต้นเหตุสำคัญซึ่งทุกฝ่ายเห็นตรงกัน คือ เนื่องจาก ทั้งองค์กรธุรกิจเรือประมงและองค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเลล้วนขาดจรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจและขาดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ทำให้ปฏิบัติหลายๆ อย่างที่ผิดกฎหมาย รวมทั้งเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นและทำลายธรรมชาติได้น้ำ กล่าวคือ เรือประมงพาณิชย์ไทยไม่ใส่ใจว่าวิธีการจับสัตว์น้ำที่ตนใช้นั้น จะผิดกฎหมายหรือไม่อย่างไร เนื่องจากที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรปได้รายงานให้รัฐบาลไทยทราบถึงการได้ใบเหลือง เนื่องจาก ประมงไทยมีการจับสัตว์น้ำด้วยวิธีที่ผิดกฎหมาย โดยมีการใช้อวนลาก การใช้ไฟฟ้าช็อต การลักลอบจับสัตว์น้ำในน่านน้ำประเทศอื่น การจับสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็กกว่ามาตรฐานที่กำหนด การจับสัตว์น้ำในฤดูต้องห้าม รวมทั้งการรายงานข้อมูลจำนวนสัตว์น้ำที่จับได้ที่ไม่ตรงกับความจริง หรือแม้กระทั่งการสวมทะเบียนเรือประมงพาณิชย์ การไม่ขึ้นทะเบียนเรือประมงพาณิชย์ ซึ่งหากทั้งองค์กรธุรกิจเรือประมงและองค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเล ใส่ใจและให้ความสำคัญกับจริยธรรมทางธุรกิจและการมีความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว ปัญหาการได้ใบเหลืองจะไม่เกิดขึ้น เช่น ถ้าองค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเล รวมตัวกันไม่รับซื้ออาหารทะเลจากเรือประมงพาณิชย์ที่มีการจับสัตว์น้ำด้วยวิธีผิดกฎหมาย ลักลอบจับสัตว์น้ำในน่านน้ำประเทศอื่น หรือมีการคำนึงถึง ก็จะทำให้องค์กรธุรกิจเรือประมงไทย หันมาใส่ใจและเปลี่ยนวิธีปฏิบัติงานต่างๆ ให้อยู่ในขอบข่ายที่กฎหมายกำหนดและมีจริยธรรมจรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจทันที ปัญหาได้รับใบเหลืองก็จะไม่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ ตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและตัวแทนองค์กรไม่แสวงหากำไร ได้กล่าวตรงกันว่า ในความเป็นจริงนั้น ทุกฝ่ายต่างทราบดีว่า ปัญหาการจับสัตว์น้ำด้วยวิธีผิดกฎหมาย การไม่ขึ้นทะเบียนเรือประมงพาณิชย์ การลักลอบจับสัตว์น้ำใน

น่านน้ำประเทศอื่น และการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยนั้น เป็นปัญหามานานแล้ว แต่ไม่เคยได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ดังนั้น ประเด็นเหล่านี้เป็นเหตุให้คณะกรรมการการยุโรปดำเนินการทำงานของรัฐบาลว่า ไม่มีประสิทธิภาพและการไม่จริงจังในการแก้ปัญหาดังกล่าว กล่าวคือ ภาครัฐไม่เข้มงวดในการเอาผิดกับเรือประมงที่จับสัตว์ทะเลด้วยวิธีผิดกฎหมาย ทำให้เกิดสัตว์ทะเลลดลงเป็นจำนวนมาก โดยตัวแทนองค์กรไม่แสวงหากำไรได้กล่าวว่า หากเปรียบเทียบปริมาณการจับปลาของไทยในปัจจุบันเทียบย้อนหลังไป 10 ปี พบว่า ปริมาณปลาที่จับได้มีปริมาณลดลงคิดเป็น ร้อยละ 39 เนื่องจากการทำประมงเกินขนาด ทำให้สัตว์ทะเลลดลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ มีการทำลายสิ่งแวดล้อมจนเกิดมลพิษในอ่าวไทย ทำให้สัตว์ทะเลตายเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและตัวแทนองค์กรไม่แสวงหากำไร ยังกล่าวตรงกันอีกว่า ภาครัฐไม่หาทางบังคับ ควบคุมให้เรือประมงพาณิชย์ไทยทุกลำขึ้นทะเบียนเรือได้ ซึ่งหนึ่งในสาเหตุนี้มาจากการที่กรมเจ้าท่าและกรมประมง ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการขึ้นทะเบียนเรือประมงพาณิชย์ แต่ไม่ร่วมมือกันในการทำงาน นอกจากนี้ ภาครัฐยังไม่สามารถอธิบายกับคณะกรรมการการยุโรปได้ว่า เหตุใดเรือประมงพาณิชย์ไทยถึงถูกจับในน่านน้ำประเทศอื่น ทั้งนี้ ตัวแทนองค์กรไม่แสวงหากำไรได้วิเคราะห์การทำงานของภาครัฐที่ผ่านมาซึ่งส่งผลเสียหายเป็นอย่างมากต่อทรัพยากรทางทะเลไว้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ภาครัฐมุ่งเน้นแต่ทำแผนระดับประเทศเพื่อปกป้องสินค้าประมงให้รอดพ้นจากใบเหลือง โดยออกกฎหมายบังคับให้เรือประมงพาณิชย์มาขึ้นทะเบียนเรือให้ถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งให้มีการรายงานการจับสัตว์ทะเลอย่างถูกต้อง แต่ไม่มีการเอาผิดกับเรือประมงที่จับสัตว์ทะเลด้วยวิธีผิดกฎหมาย ซึ่งเห็นได้จาก มีการนิรโทษกรรมเรือประมงอวนลากเถื่อน ทำให้เรือประมงดังกล่าว สามารถกลับมาใช้วิธีจับสัตว์ทะเลด้วยเครื่องมือที่ผิดกฎหมายได้อีก ซึ่งสร้างความเสียหายต่อสัตว์ทะเลและระบบนิเวศน์ทางทะเลเป็นอย่างมาก รวมทั้งไม่มีการออกกฎหมายคุ้มครองสัตว์ทะเลวัยอ่อน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้ทรัพยากรอาหารทางทะเลมีปริมาณเพียงพออย่างยั่งยืน

5.2 ผลกระทบที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองจากคณะกรรมการการสหภาพยุโรป ภาครัฐ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญและองค์กรไม่แสวงหากำไร เห็นตรงกันว่า หากมองในแง่บวก การที่ธุรกิจประมงไทยได้รับใบเหลืองนั้นได้ส่งผลดีต่อประเทศชาติที่จะได้มีการปฏิรูปภาคอุตสาหกรรมอาหารทะเลครั้งใหญ่ เพื่อความก้าวหน้าในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการประมงทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ต้องหันมาร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิธีการดำเนินงานและการปฏิบัติต่างๆที่ผิดกฎหมาย ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ตลอดจนถึงปลายน้ำ ให้กลับมามีความถูกต้องและเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรมทางธุรกิจ และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยองค์กรธุรกิจเรือประมง องค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเล ตลอดจน องค์กรธุรกิจห้องเย็น องค์กรธุรกิจอาหารแช่เย็นแช่แข็ง ควรมีการลงทุนเพิ่มในกระบวนการปฏิบัติงานบางอย่าง ตัวอย่างเช่น องค์กรธุรกิจเรือประมงต้องปรับเปลี่ยนเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ โดยเลิกใช้เรือปั่นไฟ อวนรุน อวนลากในการจับสัตว์น้ำ โดยหันมาใช้เครื่องมือที่ถูกกฎหมายมาจับสัตว์น้ำแทน เพราะการใช้เครื่องมือเหล่านี้เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ต้องมีการติดตั้งระบบติดตาม

เรือประมงพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐต้องเอาจริงกับเรือประมงพาณิชย์ที่ไม่มีอาชญาบัตรที่ถูกกฎหมาย โดยต้องจับจริงและไม่ให้นิรโทษ อีกทั้งต้องไม่อนุญาตให้เรือประมงพาณิชย์ที่ทำผิดกฎหมายได้กลับมาใช้งานอีก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเหล่านี้ ส่งผลดีให้ธุรกิจประมงตลอดทั้งโซ่อุปทาน (Supply Chain) อีกทั้ง ยังส่งผลดีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์น้ำ โดยทำให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยองค์กรที่ไม่ยอมปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน ก็ต้องหยุดกิจการไป

ส่วนผลในด้านลบที่เกิดขึ้น ทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่า ทำให้มูลค่าการส่งออกสินค้าประมงไทย ลดลงเป็นอย่างมาก และถ้าธุรกิจประมงไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้จนเป็นที่พอใจของสหภาพยุโรป ก็จะทำให้ธุรกิจประมงไทยถูกคว่ำบาตรทางการค้าจากสหภาพยุโรป แต่ในทางตรงข้าม หากธุรกิจประมงไทยสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้หมดไปได้ จะเป็นการช่วยให้ธุรกิจประมงไทยมีศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก และยังสามารถดำเนินธุรกิจได้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน เนื่องจาก จุดประสงค์หลักของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรปนั้น ต้องการที่จะยกระดับการบริหารจัดการด้านประมงทะเลของทุกประเทศทั่วโลกให้ยั่งยืน เพื่อให้มีทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งอาหารพอเพียงจนถึงรุ่นลูกหลานของเรา โดยไม่ได้ต้องการนำประเด็นนี้มาเป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้าแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ตัวแทนองค์กรผลิตและแปรรูปอาหารทะเล ได้แนะนำว่า ภาคเอกชนควรมองตลาดใหม่ๆ เพื่อขยายฐานการส่งออก รวมทั้งมองหาแหล่งวัตถุดิบนำเข้าที่ไม่มีการทำประมงผิดกฎหมาย เช่น ใต้หวัน ญี่ปุ่น เพื่อเป็นทางเลือกของผู้ประกอบการส่งออกอาหารทะเลของไทย

5.3 แนวทางการปฏิบัติความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากลที่สำคัญในการแก้ปัญหาธุรกิจประมงไทยประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมาตรฐานสากลที่สำคัญสำหรับธุรกิจประมงไทย มี 5 ประเด็น คือ การอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม การเคารพสิทธิมนุษยชน การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างยุติธรรม การคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งแต่ละประเด็นมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1) การอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีแนวปฏิบัติ คือ ลดการสร้างมลพิษหรือของเสีย โดยทั้งองค์กรธุรกิจประมงไทยและองค์กรผลิตและแปรรูปอาหารทะเล ต้องพิจารณากระบวนการทำงานของตนตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ ว่าได้สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมหรือทำลายระบบนิเวศน์วิทยาหรือไม่อย่างไร ตัวอย่างเช่น ธุรกิจเรือประมงต้องพิจารณาว่า เครื่องมือที่ใช้จับสัตว์ทะเลนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ และวิธีการจับสัตว์ทะเลได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสัตว์ทะเลหรือทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลอื่นๆหรือไม่ นอกจากนี้ ต้องจัดทำแผนฟื้นฟูระบบนิเวศน์ทางทะเล สำหรับองค์กรผลิตและแปรรูปอาหารทะเลต้องพิจารณากระบวนการผลิตและแปรรูปว่า มีประสิทธิภาพหรือไม่ ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อนหรือไม่อย่างไร และมีการบำบัดของเสียอย่างมีประสิทธิภาพก่อนปล่อยออกนอกโรงงานหรือไม่ กระบวนการขนส่งสร้างมลพิษทางอากาศหรือไม่อย่างไร ซึ่งหากกระบวนการทำงานใดก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ต้องหาทางแก้ไขอย่างรีบเร่ง

2) การเคารพสิทธิมนุษยชน มีแนวปฏิบัติดังนี้ ทุกองค์กรต้องให้สิทธิในด้านต่างๆ ได้แก่ การจ้างงาน ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การได้รับสวัสดิการ การอบรมเรียนรู้แก่พนักงานทุกคน

อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา เพศ อายุ รวมทั้งต้องไม่กีดกันการแสดงความคิดเห็นของพนักงาน

3) การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างยุติธรรม มีแนวปฏิบัติดังนี้ ทุกองค์กรต้องมีการจ้างงานที่ถูกกฎหมาย มีการจ่ายค่าแรงและจำนวนชั่วโมงทำงานต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด จัดสรรสวัสดิการและมีการดูแลความปลอดภัยแก่พนักงานทุกคน

4) การคุ้มครองผู้บริโภค มีแนวปฏิบัติดังนี้ กระบวนการผลิตและแปรรูปอาหารทะเลมีความปลอดภัย ได้รับมาตรฐานสากล เช่น HACCP GMP มีฉลากโภชนาการที่ระบุข้อมูลครบถ้วนถูกต้องและชัดเจน มีสายด่วนหรือช่องร้องเรียนสำหรับผู้บริโภค มีระบบทวนสอบ Lot การผลิตและระบบเรียกคืนค่าที่ไม่ได้มาตรฐานกลับคืนจากตลาด

5) การต่อต้านการทุจริต มีแนวปฏิบัติดังนี้ ควรมีการส่งเสริม ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกเรื่องคุณธรรม จริยธรรมและความซื่อสัตย์ให้กับพนักงานทุกคนในองค์กร ต้องมีบทลงโทษที่รุนแรงทั้งทางอาญาและทางวินัย หากพบว่ามีกรทุจริตเกิดขึ้น

6. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปัญหาประมงไทยโดยใช้ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมาตรฐานสากล” ดังนี้ ภาคส่วน ภาครัฐและองค์กรธุรกิจเรือประมง รวมทั้งองค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเล ขาดการตระหนักในการมีจิตสำนึกที่ดีตามหลักจริยธรรมทางธุรกิจและหลักการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเห็นได้จากผลวิจัยที่ระบุว่า ปัญหาต่างๆ ทั้งการจับสัตว์น้ำด้วยวิธีผิดกฎหมาย การไม่ขึ้นทะเบียนเรือประมงพาณิชย์ การลักลอบจับสัตว์น้ำในน่านน้ำประเทศอื่น และการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงไทยนั้น เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ไม่เคยไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เนื่องจาก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างไม่เห็นความสำคัญในการเป็นองค์กรที่ดี มุ่งแต่สร้างประโยชน์ให้กับธุรกิจของตน กล่าวคือ องค์กรธุรกิจประมง ทั้งองค์กรธุรกิจเรือประมงและองค์กรธุรกิจส่งออกอาหารทะเล ล้วนมุ่งหวังแต่การสร้างคามมั่งคั่งและผลกำไรให้กับองค์กรของตน โดยไม่คำนึงว่า การกระทำของตนนั้นจะสร้างความเสียหายให้ผู้ใดบ้าง อีกทั้ง ภาครัฐไม่เข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย ปล่อยปล่อยละเลยผู้กระทำผิด จนกลายเป็นปัญหาระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Crane, A. and Visser, W. (2008) ที่กล่าวว่า องค์กรธุรกิจในประเทศกำลังพัฒนาให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจขององค์กรมากที่สุด และให้ความสำคัญกับการมีจริยธรรมทางธุรกิจน้อยที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ องค์กรไม่แสวงหากำไร ควรรณรงค์ในการปลูกจิตสำนึกของการมีจริยธรรม จรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจให้กับองค์กรธุรกิจประมงไทย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากลให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจประมงไทย โดยจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากลและประโยชน์ที่ได้รับจากการมีความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากล นอกจากนี้ ภาครัฐยังต้องปลูกฝังจิตสำนึกของการมีความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับผู้ประกอบการธุรกิจประมงไทย เพื่อให้เกิดความสนใจในการปฏิบัติอย่างยั่งยืน

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้บริหารองค์กรต้องมีวิสัยทัศน์และสร้างความตระหนักในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับพนักงานทุกคนในองค์กร เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมทั่วทั้งองค์กร

2) ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดทำและเผยแพร่คู่มือในการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมาตรฐานสากลสำหรับธุรกิจประมงไทย เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจประมงไทย นำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หรือนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับองค์กรธุรกิจของไทย ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาศักยภาพสู่ความยั่งยืนทางธุรกิจขององค์กรไทยทั่วประเทศ

References

- Ajaree Tavornmas. *Fisheries Illegal: Impact and Exit for Thailand?* [Online]. Retrieved from <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/634527> [15 September 2016].
- Chuenkamol Sinbangwa and Titaporn Sincharoonsak. (2017). The Impact of Social Accounting and Corporate Social Responsibility on The Sustainability of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand. *Journal of MCU Social Science Review*, 6(1), 161-168.
- Crane, A. and Visser, W. (2008). *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. New York: Oxford University Press.Books.
- Department of Fisheries. (2012). *Master Plan for Thai Marine Fisheries Management*. Bangkok: Department of Fisheries.
- Department of Strategic and Security. (2558). *Studies Strategic and Strategic Situation Analysis*. Bangkok.

- Division of Agricultural Policy and Planning. (2016). *Agricultural Economics, 1st Quarter 2559*. Bangkok: Office of Agricultural Economics.
- Foreign Agricultural Advisory Office European Union. *Trade Statistics between the European Union and Thailand Between 2013 and 2015*. [Online]. Retrieved from <http://www2.thaieurope.net> [1 November 2016].
- Maleerat Phattatangsakun and Kanoksak Sukwatanasinit. (2017). Factors Affecting Effectiveness of Internal Audit of Public Autonomous Universities. *Journal of MCU Social Science Review*, 6(1), 103-114.